

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Изготвил рецензията: доц. д-р Николай Пенев Иванов

Тракийски университет – Стара Загора, Стопански факултет, катедра „Икономика“; Научна област 3. Социални, стопански и правни науки; в професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“; определен съгласно Заповед № 1127 от 22.11.2023 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов за член на научното жури.

Автор на дисертационния труд: докторант Емил Христов Александров

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, факултет „Финанси“, катедра „Финанси и кредит“; Научна област 3. Социални, стопански и правни науки; в професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Финанси)“.

Тема на дисертационния труд: „Финансово-икономическа оценка на инвестиции в производство на енергийно ефективни строителни материали“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предоставеният за оценка дисертационен труд на докторант Емил Христов Александров на тема „Финансово-икономическа оценка на инвестиции в производство на енергийно ефективни строителни материали“ е логически обвързано и задълбочено изследване, разработено в общ обем от 266 стандартни машинописни страници.

Финансово-икономическата оценка на инвестициите е важна част от процеса на вземането на стратегически важни инвестиционни решения. От изследователска гледна точка внедряването на финансово-икономическа оценка в аналитичните процеси се прилага за да изследва ползите, получени от практиката.

Основният текст на дисертацията включва увод, три глави, заключение, списък на използваните таблици, фигури и списък на използваните 107 литературни източници. Дисертацията е онагледена и съдържа 76 таблици и 28 фигури.

Изследването е добре балансирано в структурно отношение. Дисертационният труд е правилно построен, което позволява с необходимата логическа последователност да се изследват разглежданите проблеми.

Използваната литература, която е проучена от докторанта в процеса на изследване се състои от 107 заглавия, на кирилица и на латиница, което свидетелства за авторовата осведоменост с изследванията по темата, както от български, така и от

чуждестранни автори. Източниците отговарят на тематичната насоченост, като не е установено недобросъвестно използване на чужди текстове.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Запознаването и анализът на дисертационния труд позволява да се заключи, че изследване на подобна *тематика е актуална и със съвременно значение. Избраната тема е дисертабилна* и позволява да се направят аргументирани изводи, предложения и да бъдат формулирани приносни аспекти.

Предмет на дисертационното изследване се фокусира върху потребителска нагласа за търсене на изолационни строителни материали за енергийна ефективност, което формира позитивна финансово-икономическата оценка за инвестиции в тяхното производство.

За обект на изследването се определя производството и пласирането на изолационните строителни материали, осигуряващи енергийна ефективност.

Изследователската теза е добре формулирана: развитието на технологиите за производство на изолационни строителни материали формира предлагане, което осигурява търсенето от клиентите на финансово-икономически обосновани решения за инвестиции в проекти за енергийна ефективност на сградния фонд в среда на високи цели по „зелената сделка“ на ЕС и динамика на цените на енергията за крайните потребители.

Основната цел е адекватна на предмета и обекта на изследване: да обоснове търсенето на инвестиции в производство на изолационни строителни материали за целите на подобряване на енергийната ефективност, чрез проучване на теоретико-технологичните аспекти на този процес и финансово-икономическото влияние на тези инвестиции върху потребителите.

Целта и задачите на изследването са прецизно формулирани, което е предпоставка за задълбочени изводи и препоръки. Изведените теоретичните постановки на инвестициите в енергийна ефективност, обосновават методическата рамка и управленския контекст в процеса на реализация на проекти в областта на енергийната ефективност. Извършено е анкетно проучване за проучване на нагласите на крайните потребители за инвестиции в енергийна ефективност.

Езикът и стилът на изложението в дисертационния труд са на добро равнище. Не се установяват повторения и отклонения в изложението. Трудът е правилно структуриран. Налице е съразмерност на отделните му части. *Научният инструментариум е подходящ* за конкретната проблематика и позволява да се правят аргументирани изводи.

Използваните литературни източници са акуратно цитирани в съответствие с изискванията и нормите на научната и професионална етика.

Представеният автореферат в размер на 32 страници, представя пълно и точно съдържанието на дисертационния труд. Написан е на ясен, разбираем и издържан в научно отношение стил, като отразява основните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото от докторанта.

Публикациите, обвързани с дисертацията са разработени самостоятелно, като техният общ брой е четири.

В методологичен аспект изследването се базира върху литературен обзор, историческо проучване, анализ и синтез, системен анализ, ретроспективен анализ на данни, индуктивно-дедуктивен метод, вербално-графично моделиране, писмено проучване (анкета). Резултатите от анкетата са обработени чрез IBM SPSS Statistics с прилагане на модули за дескриптивна статистика. *Източниците на данни*, използвани за достигане до основните научни и научно-приложни достижения са: НСИ, Евростат, теренно проучване от типа анкета сред ФЛ и ЮЛ.

Времевият обхват на настоящия труд включва последния пет годишен период от 2019 год. до 2023 год. при ясно отчитане на форсмажорните влияние на кризата с пандемията и войната в Украйна върху ценовите параметри в областта на инвестициите в енергийна ефективност. Извън обхвата на настоящата работа остават националните програми за енергийна ефективност, насочени към многоетажни конструкции с множество собственици. Настоящото изследване се базира върху извеждането на данни, основаващи се на извършването на авторово анкетно проучване.

Глава първа обхваща теоретичен обзор на литературните източници, засягащи изследването на инвестициите в енергийна ефективност. Основен акцент се поставя върху теоретични и практически измерения на инвестициите и внедряването на енергийна ефективност; характеризирането на енергийната ефективност в сгради; европейски и национални инструменти за краткосрочна и дългосрочна ефективност на сградите.

В обхвата на глава втора се извършва извеждането на методическата рамка за извършване на потребителско проучване, основаващо се на оценяването на инвестициите в енергийна ефективност. Като се формулира методическа рамка за проучване и оценка на инвестициите в енергийна ефективност, както и финансовият контролинг в условията на криза. Направен е анализ на състоянието и тенденциите на сектор F „Строителство“ в България.

В глава трета се представят главно резултатите от проведеното мащабно анкетно проучване, като информацията, получена от проучването е приложена в практически аспект за извършването на финансова оценка на държавните инвестиции за подпомагане повишаването на енергийната ефективност в България. В структурен аспект глава трета съдържа описание на респондентите в анкетното проучване,

представяне на екологични аспекти, изолационна технология и бюджет за енергийна ефективност и грантовите програми и ефективност на технологиите.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд се съдържат положителните страни и постиженията на автора, които могат да бъдат характеризирани като *приноси за теорията и практиката на банковия бизнес*. Научните постижения на автора се открояват с оригиналност и практическа приложимост.

Работата дава пряка актуална оценка на възможностите за реализиране на устойчив преход към енергийна ефективност в строителния сектор, което може да бъде възприето като своеобразна бизнес ниша в строителния сектор. Въз основа на извършеният ретроспективен анализ на динамиката и тенденциите в строителния сектор в България се показва необходимостта от засилване интегрирането на енергийна ефективност в българския строителен сектор.

Възможен вариант за това е изграждането на интегрирана инсталация за производство на висококачествени енергийно ефективни строителни материали, чрез които да се постигне достъпност на българския пазар до подобен вид строителни материали, както и висока степен на устойчивост и адаптивност до европейските енергийни стандарти. Изследването може да бъде основа за извеждането на обективна оценка, аргументираща изграждането на асоциация от национални заинтересовани страни за определяне на националните цели и стратегии към устойчив сграден капацитет и строителен сектор с по-нисък размер на въглеродните емисии, необходимостта от създаването на задължителни енергийни правила за сградния потенциал и определянето на пътя за постигане на енергийно ефективните стандарти, вериги за доставки, които насърчават енергийно ефективни проекти, нисковъглеродно и устойчиво строителство, както и да се стимулират правителствените и неправителствени действия по увеличаване на инвестициите в енергийна ефективност и насърчаване преминаването към „кръгови материални икономики“ за един по екологичен и въглеродно неутрален статус на недвижимите имоти в България.

По-съществените от научните и приложните приноси са добре формулирани:

- Изведена е авторова трактовка на понятието „енергийна ефективност“. Представен е иновативен вариант на изграждането на интегрирана инсталация за производство на висококачествени енергийно ефективни строителни материали.

- Реализирано е прецизно потребителско проучване на терен с насоченост финансово-икономическа оценка на инвестициите в производството на енергийно ефективни строителни материали. Чрез анкетното проучване е изведена необходимостта от предприемането на адекватни мерки, базирани на оптимални стойности на процентно съотношение на саниране чрез стиропор.

• Апробирана е нова визия за извършването на експертна финансова оценка на държавните инвестиции за подпомагане повишаването на енергийната ефективност в България.

VI. Критични бележки, мнения, въпроси и препоръки

По отношение на дисертационния труд и предоставените материали нямам съществени критични бележки и препоръки. Ще си позволя да направя препоръка към докторанта - след разширяване на изследванията по темата, разработката да бъде публикувана под форма на монография с оглед достигането ѝ до по-широк кръг заинтересовани експерти.

Темата може да се определи като интердисциплинарна. Както проличава подготвеността на кандидата за докторска степен е по-широка от чисто икономическите аспекти на тематиката. С удоволствие бих изслушал мнението на дисертанта на следния въпрос:

1. Считате ли, че единствено чрез икономически мерки би могло да се постигне съхраняването на екосистемата на планетата?

Посочените забележки, препоръки, както и изложените оценки в настоящото становище не намаляват стойността на анализирания материал, а следва да се възприемат като препоръки в бъдещото развитие.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Въз основа на направения задълбочен анализ на разработения дисертационен труд, с увереност може да се твърди, че той е научна разработка със значими постижения. Приносните моменти, научните достойнства и съдържанието на дисертационния труд представя в положителна светлина автора и неговите резултати.

Изследователските задачи са успешно изпълнени, а поставената основна цел е постигната. Научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд обогатяват научното знание и подпомагат практиката.

Представените ми материали за изготвянето на настоящото становище, отговарят на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Поради това си позволявам, напълно убедено и обективно, да дам положителната си оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен “Доктор” по научна специалност “ Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Финанси)” на докторант Емил Христов Александров.

19.12.2023 г.

Гр. Стара Загора

Изготвил рецензията:.....

(доц. д-р Николай Пенев)